

kayıtlarından oluşan bu eserlere dayandıklarını söylemek mümkündür.

Bu iki esere, yakın bir geçmişe kadar farkında olunmamış, yine Şâzelî'den bir sonraki nesle ait râvîlere dayanması bakımından en eski üçüncü kaynak sayılabilecek bir eseri daha artık ekleyebiliriz: Faslı bir Şâzeliyye müntesibi olan Abdunnûr b. Muhammed b. Ahmed el-'Imrânî'nin (ö. 750/1349'dan sonra) kaleme aldığı *Takyîd fî tercemeti ve ahvâlî'sh-Şeyh Ebi'l-Hasan Ali b. Abdullah eş-Şehîr bi'sh-Şâzîlî* başlıklı eseri (thk. Kenneth Honerkamp, 1. Baskı, XXVI+105 s., Dâru'l-meşrik, Beyrut 2012).

Takyid'i tahkik ederek neşreden Honerkamp, eseri ilk olarak bir makaleyle tanıtmıştı.³ Ama Honerkamp'ın bu risaleyi fark etmesini sağlayan, Paul Nwyia'nın eserin bir nüshasının Fez'de, Karaviyyin Üniversitesi'nin kütüphanesinde bulunduğunu belirttiği bir atfı olmuş.⁴ Kendisi de bu atıftaki bilginin izini sürerek esere ulaşmış: "O sırada ben de, İbn Abbâd er-Rundî'nin *er-Resâilü'l-kübrâ's*ının tahkikli neşri için araştırma yapmak üzere Fez'deydim ve bu nadide yazmanın bir kopyasını alabildim."⁵

Kenneth Honerkamp'ın⁶ bu çalışmadaki emeği, yazma nüshanın tahkik edilerek neşri, İngilizce olanı daha geniş olmak üzere, İngilizce ve Arapça iki girişin yazılması; ayet, hadis ve isimlerden oluşan geniş bir indeksin hazırlanması şeklinde ifade edilebilir.

Risalenin yazarı olan Abdunnûr el-'Imrânî hakkında, Fez uleması ve sufilerini anlatan çeşitli kaynaklarda bilgi bulunuyor. 'Imrânî'nin, Fez'deki ilim çevrelerine tasavvufun ve özellikle de Şâzeliyye'nin tanıtılmasıyla ilgili bir işlevi olmuş. 'Imrânî'nin, Şâzeliyye tarihi açısından işaret edilmesi

3 Kenneth Honerkamp, "A Biography of Abû'l-Hasan al-Shâdhili dating from the Fourteenth Century", *Une voie soufie dans le monde la Shâdhiliyya*, Ed. Eric Geoffroy, Maisonneuve-Larose, Paris 2005, s. 73-87. Bu makale, paragraf düzeyinde yapılmış bir kaç küçük değişikliklerle birlikte, konumuz olan neşrin baş tarafında yer almaktadır.

4 Paul Nwyia, *Ibn 'Abbâd de Ronda (1332/1390) Un mystique prédicateur à la Qarawîyin de Fès*, Imp. Catholique, Beyrouth, 1961, s. 21.

5 Abdunnûr b. Muhammed b. Ahmed el-'Imrânî, *Takyîd fî tercemeti ve ahvâlî'sh-Şeyh Ebi'l-Hasan Ali b. Abdullah eş-Şehîr bi'sh-Şâzîlî*, Thk. ve giriş: Kenneth Honerkamp, 1. Baskı, Dâru'l-meşrik, Beyrut 2012, s. 9-10 (Muhakkikin İngilizce yazdığı giriş.)

6 Ya da İslami adıyla Abdülhadi Kenneth Honerkamp'ın. Uzun seneler Pakistan ve Fas'taki klasik ve modern eğitim kurumlarında eğitim alan bir mühtedi Honerkamp. Bu eserin girişindeki teşekkür yazısında kitabı ilk olarak, Faslı şeyhi Sidi Tuhâmî el-Attâr'a ve sonra diğer Şâzeli meşayihinin ervahına ithaf etmesinden de anlaşılacağı gibi, aynı zamanda bir Şâzeli fakiri. Bkz. el-'Imrânî, *Takyîd*, s. 5.

gereken bir başka önemli rolü, İbn Abbad er-Rundî'nin⁷ kendisinden *el-Muvatta'* ve nahiv okumuş olması, dahası Rundî'nin Şâzeliyye ile tanışmasında 'Imrânî'nin etkili olmasıdır.⁸ 'Imrânî, altmış yaşında (745/1345 tarihinde) Tunus'a giderek, Ebu'l-Hasan eş-Şâzeli'nin oradaki izlerinin peşine düşmüştür. Bu risale, işte Tunus'a yaptığı bu seyahatinin sonucunda ortaya çıkmıştır. Risalede aktardığı rivayetlerin kaynağı, başta, Ebu'l-Hasan eş-Şâzeli'nin müridleri olan Ebû Abdullah Muhammed b. Sultân ve kardeşi Ebu'l-Azâim Mâdî b. Sultân'ın (ö. 718/1318) olmak üzere, Şâzeli'nin doğrudan müridleri olan isimlerin sohbetinde bulunmuş olan Ebu'l-Abbas Ahmed b. Abdülmuhsin el-Câmî'dir.⁹

Şâzeliyye'nin en meşhur iki kaynağından biri olan *Dürretü'l-esrâr*'ın müellifi olan İbnü's-Sabbâğ'ın da Tunus'ta, başta Ebu'l-Azâim Mâdî b. Sultân olmak üzere Şâzeli'nin doğrudan müridleri olan isimlerle irtibat kurduğunu ve onlardan derlemeler yaptığını biliyoruz. İbnü's-Sabbâğ'dan yirmi-yirmi beş sene kadar sonra Tunus'a gelen 'Imrânî'nin de İbn Sultân kardeşlerin tilmizi olan Câmî'yle irtibat kurduğunu görmekteyiz. Bu, iki müellifin de aynı rivayet silsilesinden beslenmesi anlamına gelmektedir. Bu durumun yarattığı doğrudan sonuç, *Dürre* ile *Takyîd* arasında bir örtüşmenin bulunmasıdır. Bununla birlikte muhakkik *Takyîd*'de, *Dürre*'de olmayan bilgiler ve rivayetler tespit etmiştir. *Takyîd*'de yer alan yetmiş bir bölümde yer alan otuz dört rivayet ve bir mektup ne *Dürre*'de, ne de *Letâifü'l-minen*'de yer almaktadır.¹⁰ Honerkamp yanı sıra, risalede yer alan rivayetlerden *Dürretü'l-esrâr*'da da bulunanlara yeri geldikçe dipnotlarda işaret etmiştir.

Risale beş bölümden oluşmaktadır:

İlk bölüm: Ebu'l-Hasan eş-Şâzeli'nin manevi eğitiminin ilk yıllarını ele alır. Onun, şeyhi Abdüsselâm b. Meşîş'e (ö.622/1225) intisap etmesi bu bölümde yer alır. Bu bölümde İbn Meşîş ve Şâzeli arasında geçen diyaloglar da bulunmaktadır.

İkinci bölüm: Şâzeli'nin Ifrikiyye'ye gitmesi, orada başta Peygamber

7 Özellikle *Hikem-i Atâiyye* üzerine yazdığı *Ğaysü'l-mevâhibi'l-aliyye fi şerhi'l-Hikemil-aliyye* adlı şerhiyle bilinen meşhur Endülüslü Şâzeli şeyhi. Hakkında bkz. Mustafa Kara, "İbn Abbâd er-Rundî", *DİA*, IXX/266-267.

8 Bkz. el-Imrânî, *Takyîd*, (muhakkikin İngilizce yazdığı giriş), s. 11-12.

9 Bkz. el-Imrânî, *Takyîd*, (muhakkikin İngilizce yazdığı giriş), s. 13.

10 Bkz. el-Imrânî, *Takyîd*, (muhakkikin İngilizce yazdığı giriş), s. 13-14.

Efendimiz olmak üzere, Hızır ve meleklerin de içinde bulunduğu çeşitli keşif ve kerametlere mazhar olması; yanı sıra bir kutup olarak zuhur etmesi ele alınır.

Üçüncü bölüm: Risalenin en geniş bölümüdür. Bu bölüm marifet başta olmak üzere, Şâzeli'nin temel öğretilerini belirgin kılan sözlerinin ve rivayetlerin yer aldığı bölümdür. Honerkamp'ın işaret ettiği gibi, bu bölümün ağırlık noktasını marifet ve bununla bağlantılı olarak, dindar tipolojilerinin bir değerlendirmesi oluşturur. Avam-havas-havassu'l-havas ya da abid-zahid-sıddık-veli gibi ayrımlara dair görüşler bu bölümün konusudur.

Dördüncü bölüm: Bu bölümde, Şâzeli'nin müridlerine yazmış olduğu üç mektup yer almaktadır.

Beşinci bölüm: Başlığı, “Evradı, hizbi, bazı zikirleri ve duası” şeklinde olsa da ve ‘Imrânî bölümün başında *Hizbü'l-kebir*'i haber veriyor olsa da, bu bölüm, Honerkamp'ın işaret ettiği gibi Şâzeli'nin *Hizbü'l-kebir*'inin sadece giriş bölümünü içermektedir. Dolayısıyla bu bölümün noksan olduğu söylenebilir.¹¹

Eseri hazırlayan Honerkamp'ın çalışmayla ilgili ulaştığı sonuçlar şunlardır:

1. Eserde, daha önce yayınlanmamış (bu *Dürretü'l-esrâr* ve *Letâif*de yer almamış anlamına geliyor) otuz dört rivayet ve bir mektup yer almaktadır.

2. Gerek bu risale ve gerekse İbnü's-Sabbâğ'ın *Dürretü'l-esrâr*'ındaki rivayetler arasındaki benzerlikler, Şâzeliyye'nin Mısır'a intikal etmeden önceki ilk evresini geçirdiği Tunus dönemine ait yazılı bir geleneğin varlığına işarettir.

3. Eserde yer alan rivayet zinciri, bizim İbnü's-Sabbâğ'ın alıntılarının bir kısmını da tanımlamamıza izin vermektedir. Çünkü İbnü's-Sabbâğ, ilk bölümdeki biyografik alıntılardan sonra, alıntılarını genellikle muayyen ravilere isnat etmemektedir.

4. Sonraki döneme ait kaynaklarda ‘Imrânî'ye ve eserine atıfların olması, Fez'le Şâzeliyye'nin Tunus kolu arasında erken bir bağlantının bulunduğunu göstermektedir.

5. İbn Abbad er-Rundi, Şâzeliyye'nin Tunus ve Mısır kolları arasında bir

¹¹ Bkz. el-Imrânî, *Takyîd*, (muhakkikin İngilizce yazdığı giriş), s. 25.

eksen işlevi görmüştür. Rundî, 'Imrânî'nin öğrencisiydi ve aynı zamanda İbn Atâullah el-İskenderî'nin eserlerini Fez'de popülerleştiren bir isimdi. Böylece Rundî, Şâzeliyye'nin her iki geleneğinde birden Şâzelî öğretilerini temsil eden bir figür olmuştu.¹²

Sonuç olarak bu çalışmanın, Şâzeliyye'nin ilk dönemine dair önemli rivayetler içeren ve *Dürretü'l-esrâr* ve *Letâifü'l-minen*'le birlikte birincil kaynaklar arasına giren, böylece de Şâzeliyye araştırmaları için vazgeçilmez bir nitelik kazanan önemli bir eser olduğunu söyleyebiliriz.

12 Bkz. el-Imrânî, *Takyîd*, (muhakkikin İngilizce yazdığı giriş), s. 25-26.